

אלא לרבנן, מאי "ופרשו השמלה"?

אמר רבי אבהו: פרשו מה ששם לה [ככתוב: "ושם לה עלילות דברים"]⁽⁷¹⁾.

כדתניא: "ופרשו השמלה", מלמד שבאין עדים של זה ועדים של זה, ובוררין את הדבר כשמלה חדשה.⁽⁷²⁾

רבי אליעזר בן יעקב אומר: דברים ככתבן, "שמלה" ממש. והיינו כשיטתו, שהבעל טען שלא מצא לה בתולים, ואביה ואמה מביאים הוכחה שאכן היתה בתולה.

שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן: אף על גב שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה לענין מכות ולעונשין, משום שכתוב בענין עריות "משכבי אשה", ומשמע שתי משכבות, בין משכב כדרכה ובין משכב שלא כדרכה.

אבל בענין מוציא שם רע — חלק הכתוב, שאם הביא עדים שנבעלה ארוסתו שלא כדרכה, ונמצא שקרן, אינו לוקה ואינו משלם מאה סלע.

ואינו חייב עד שיבעול, בין כדרכה ובין שלא כדרכה, ויוציא שם רע כדרכה, דהיינו, שיטען שזינתה תחתיו במשכב כדרכה.

ותמהינן: כמאן? לפי איזו שיטה נאמרו דברים אלה?

אי כרבנן, הרי אף על גב דלא בעל כלל — חייב!

אי כרבי אליעזר בן יעקב,

הרי אידי ואידי, בין בעילת הבעל, ובין טענת הזנות — כדרכה בעינן! שהרי הוא סובר שדברים ככתבן, והרי כתוב "ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים", והיינו דווקא כשבא עליה כדרכה, ומצא שזינתה כדרכה!

אלא, שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן: אינו חייב — עד שיבעול כדרכה, ויוציא שם רע כדרכה.

מתניתין:

האב זכאי בבתו בקטנותה ובנערותה בקידושיה, שבידו לקדשה.

בין שקידושיה נעשו בכסף, שאז הכסף שלו.

בין שנעשו בשטר, שאם קיבל האב את שטר קידושיה [שכותב בו הבעל: בתך מקודשת לך] — הרי היא מקודשת.

ובין בביאה. שרשאי האב למסרה לביאה לשם קידושין.

וכן זכאי האב במציאתה.

72. וכן כתב הרמב"ם [פ"ג מהל' נערה בתולה הלכה י"ב]: "זה שנאמר בתורה ופרשו השמלה — לשון כבוד. שנושאין ונותנין בסתרי הדבר". והקשה המגיד משנה, הרי הרמב"ם פוסק כראב"י, ולשיטתו "ופרשו את השמלה" —

71. לא מלשון שמלה דריש, שהרי מפרש בברייתא דמייתי להלן "שמלה" — שבוררין את הדבר כשמלה חדשה! אלא לישנא דקרא נקט, "ושם לה עלילות דברים", ועל זה קאמר: פרשו מה ששם לה.

ובמעשה ידיה.

ובהפרת נדריה.

ומקבל את גיטתה אם קידשה, ולאחר מכן התגרשה מן האירוסין, קודם שבגרה. אבל אם נשאת, או שבגרה, שוב אין לאב רשות בה.

ואם ירשה הבת קרקעות מבית אמה, אינו אוכל האב את הפירות בחייה של הבת, אלא עושין לה "סגולה", שקונים בפירות קרקע, וההכנסה מהקרקע גם היא שייכת לה.

נשאת הבת, יתר עליו הבעל, שהוא זוכה בכל הדברים השנויים לעיל, ואף אוכל פירות של נכסי אשתו, בחייה.

וחייב הבעל במזונותיה.

ובפרקונה, שחייב לפדותה אם נשבית. ודברים אלו הם מתנאי בית דין.

וכן חייב בקבורתה. תיקנו חכמים שיהא חייב בקבורתה, תחת נדונייתה שהכניסה לו מבית אביה, והוא יורשה במיתתה.

רבי יהודה אומר: אפילו עני שבישראל לא יפחות משני הלילין ומקוננת להספד אשתו.

גמרא:

שנינו במשנתנו, שהאב זכאי בקידושי בתו בכסף.

והוינן בה: מנלן שהוא זכאי בכסף קידושיה?

אמר רב יהודה, אמר קרא גבי אמה עבריה, כשיוצאה מרשות האדון כשהביאה סימני נערות: "ויצאה חנם אין כסף", שאינה צריכה לשלם לאדון כסף עבור שחרורה.

ודרשינן: אין כסף לאדון זה כשיוצאה מרשותו, ואולם, יש כסף לאדון אחר כשיוצאה מרשותו. ומנו? מיהו אותו אדון אחר? על כרחך שהוא אביה. שהרי אין אדון אחר לבת ישראל מלבד אביה.

והוינן בה: ואימא שכסף הקידושין יהיה שייך לדירה, לבת עצמה, ונאמר שהפסוק לא בא להשמיענו שהכסף לאב, אלא רק להשמיענו שהבת מתקדשת בכסף. וכך נדרוש את הפסוק, אין כסף ביציאה זו, אבל יש כסף ביציאה אחרת, דהיינו — בקידושין. אך הכסף שייך לבת!

ומשנינן: לא מסתבר לומר כך. כי השתא, אביה מקבל את קידושיה, דכתיב: "את בתי נתתי לאיש הזה", ואנו נאמר שאיחיה שקלא כספא?!

ופרכינן: ואימא: הני מילי שאביה מקבל קידושיה, בקטנה⁽⁷³⁾, דלית לה "יוד", ועליה נאמר "את בתי נתתי לאיש הזה", שבירו נתינתה [ואף על פי שהפסוק מדבר במוציא שם רע, והרי מדובר בנערה, שמא כך אומר האב: את בתי נתתי לאיש הזה בהיותה קטנה, ועתה היא נערה].

כפשוטו הוא! ועיי' בשמ"ק.

מזבין לה, מעשה ידיה מיבעיא, והכא נמי איכא למימר הכי, השתא זבוני וכו', כסף קידושיה מיבעיא?!

73. הקשו התוס', הא לקטנה לא איצטריך קרא, כדאמרינן לקמן גבי מעשה ידיה: השתא זבוני

אבל נערה, דאית לה "יד" (74), נאמר שאיזה תקדש נפשה [היא תקדש את עצמה], ואיזה תשקול כספא? (75)

ומשנינן: אמר קרא: "בנעוריה בית אביה", ודרשינן: כל שבח נעורים — לאביה. ולכן, אף כסף קידושיה שנחשב גם הוא "שבח נעוריה", הרי הוא לאביה.

ומקשה הגמרא: ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב: מנין שמעשה הבת לאביה? שנאמר: "וכי ימכור איש את בתו לאמה".

ודרשינן: מה אמה העבריה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה.

למה לי פסוק זה? תיפוק ליה מהפסוק "בנעוריה בית אביה", שלמדים משם שכל שבח נעורים שייך לאביה!

אלא, על כרחך שההוא, אותו פסוק של "בנעוריה בית אביה" — בהפרת נדרים הוא דבתיב, ולא למדים משם שכל שבח נעורים

לאביה. ואם כן חוזרת השאלה, נאמר שבנעוריה היא תקדש את עצמה, ויהיה כסף הקידושין שלה!

וכי תימא שנילף מינה, מהפרת נדרים, לענייננו, לענין קידושין, אי אפשר לומר כך, כי ממונא מאיסורא — לא ילפינן? (76)

וכי תימא שנילף מקנסא, שכשם שקנסה לאביה, כך כסף קידושיה לאביה,

אי אפשר לומר כך, כי ממונא מקנסא — לא ילפינן!

וכי תימא שנילף מבושת ופגם, שאינם קנס, ואביה מקבלם,

אי אפשר ללמוד משם, משום שאני בושת ופגם, דאביה נמי שייך ביה, כי בידו ליטול ממון ולביישה בבושת זו, על ידי שימסרנה לקידושין למנוול ומוכה שחין!

75. כתבו התוס' בקידושין [ג' ע"ב, ד"ה וכי תימא] דאף שכשהיא נערה יכולה היא לקדש את עצמה, ובעינן למימר שאז יהא הכסף שלה, מכל מקום אף אביה יכול לקדשה. וכשמקדשה — יהיה כסף קידושיה שלו.

ונחלקו ראשונים בשיטת הגמ' בענין זה. הריטב"א סובר דהיכא דאביה מקדשה — הכסף שלו. ואם היא מקדשת עצמה — הכסף שלה. ואילו התוס' רי"ד סובר, שאפילו אם אביה מקדשה, יהיה הכסף של הנערה.

76. הקשו התוס', נלמד מהפרת נדרים שאביה יכול לקדשה, שהרי זה לימוד איסורא מאיסורא, וממילא נדע שהכסף של אביה הוא, כדאמרינן לעיל: השתא אביה מקבל קידושיה, איהי שקלה

ותירצו, דגבי מעשה ידיה קאמר שפיר דכיון שיש לו כח למכור מעשה ידיה לאחר, פשיטא שכשהיא ברשותו — שלו הם. אבל מה ענין קידושין אצל מכירה? אע"ג דיכול הארון לייעדה לו לאשה בכסף קנייתה, היינו מגזירת הכתוב, אבל שאר קידושין, אימא דאין האב זוכה בהן כלום! עיי"ש.

74. הקשה הגרעק"א, הלא בגט דהוי בעל כרחה, יכולה אף קטנה לקבל גיטה, ואין נפקא מינה בין קטנה לגדולה, ואם כן, נדרוש מההיקש של "ויצאה והיתה", דאף בקידושין אין חילוק בין קטנה לנערה, ויקבל אביה את קידושיה אף כשהיא נערה! עיי"ש.

ומשנין: **אמר קרא: "והיתה לאיש אחר",**
איתקוש הויות — להדדי [הוקשו כל אופני
הקידושין זה לזה]. וכשם שבקידושי כסף
מקדשה האב, אף בשאר סוגי הקידושין
מקדשה האב.

שנינו במשנתינו: **זכאי במציאתה.**

ומבאר הגמרא, שהטעם הוא **משום α-100**
איבה⁽¹⁾. שהרי אינו חייב במזונותיה, ואם
מציאתה תהיה שלה, תהיה לו איבה עליה,
ולא ירצה לזונה.

שנינו במשנתנו שהאב זכאי **במעשה ידיה.**

מנלן?

דאמר רב הונא אמר רב: מנין שמעשה הבת
לאב? שנאמר: "וכי ימכור איש את בתו
לאמה". מזה אמה — מעשה ידיה לרבה
[לאדון שלה], אף בת — מעשה ידיה לאביה.

ומקשינן: **ואימא שהני מילי שמעשה ידיה**
שלו — בבתו קטנה, דמצי מזבן לה [שיכול
האב למכרה לאמה העבריה].

אבל נערה, דלא מצי מזבן לה, נאמר
שמעשה ידיה דידה הווי!

ומשנין: **מסתברא דמעשה ידיה של אביה**
הווי.

אלא, כך צריך לתרץ על הקושיה שהקשינו
לעיל "ואימא לדידה":

מסתברא, דכי ממעט רחמנא אין כסף לאדון
זה אבל יש כסף ביציאה אחרת — יציאה
דכוותה קא ממעט. דהיינו, שצריך להיות
כסף יציאתה דומה לכסף היציאה מהאדון.

והרי ביציאה מהאדון, אם היה צריך לתת
כסף, הרי היתה צריכה לתת אותו לאדון
שהיא יוצאה ממנו, כדי לפדות את עצמה
מעבודתה אצלו. אף כאן, כשיוצאה מאביה,
צריך להיות הכסף לזה שיוצאה ממנו, דהיינו
לאב, ולא לעצמה.

ומקשינן: **והא עדיין לא דמיא הא יציאה —**
להא יציאה, שהרי התם, גבי אדון, נפקא לה
מרשותיה לגמרי ביציאתה. ואילו ביציאה
דאב — אכתי מחסרא מסירה לחופה, ועדיין
היא ברשות האב לירושתה ולמעשה ידיה עד
כניסתה לחופה!

ומתריצין: **מהפרת נדרים⁽⁷⁷⁾ מיהא נפקא לה**
מרשותיה כבר בקידושיה. דתנן: נערה
המאורסה — אביה ובעלה מפירין לה נדריה.
ואילו עד עתה היה אביה מפר לה לבדו.

שנינו במשנתנו שאף קידושיה **בשטר**
ובביאה — הרי הם של האב. שבידו לקדשה
ולמסרה בעל כרחה.

והוינן בה: **מנא לן הא?**

ליה למנטק הפרת נדרים, שהפסיד כחו שהיה לו
בה, שהיה יכול להפר נדריה, והוי דומיא דיציאה
מאדון, שמפסיד מעשה ידיה.

1. אבל ליכא למימר דמציאתה של אביה
מדאורייתא כמו שכסף קידושיה לאביה, דשאני

כספא!?

ותירצו, דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא
דלית ביה ממונא — לא ילפינן.

77. כתבו התוס', דהכי נמי הוה מצי למימר
דיצאה מרשותו לענין אכילת תרומה, אלא דניחא